

• nghã cá»sa cá»su nguyá»†n, cá»su an vã cá»su siã»u

ã»ng gã»p cá»sa Thã-ch Nhã»t Tá»«
22/02/2017

Ý ngh)a cã» cá»su nguy†n, cã»su
an và cã»su siê»u

* Thích Nh-t

Tê

I. Ý ngh)a cã» cá»su nguy†n

Trong Ph-t giáo, các tê ngi "cã»su nguy†n,"

"cã»su xin" hay "°Úc nguy†n" °ãc hiã»u Óng ngh)a vÙi thu-t

ngi "pràrthanà" (Sanskrit) hay "patthanà" (Pali). Pràrthanà

b†t nguÓn tê g†c "pra + arth" có ngh)a là °Úc nguy†n, °Úc mu†n, mong

cã»su, cã»su xin. Cã»su nguy†n, cã»su xin hay °Úc nguy†n là mùt trng thá» tâm lý mong

mli mùt iã»u gì ó s½ °ãc thic hi†n, s½ °ãc thành tưu hay diã»n ra theo chç ý

cã» ng°Ýi mong ãi. Nó ph†n ánh mùt thá» ù mong chÝ mùt sñ ki†n diã»n ra theo

chç ý cã» ng°Ýi có °Úc mong.

Â

Â

Theo ã» Ph-t, tùy theo Ñi t°ãng

và mác tiêu cã» °Úc mu†n, cã»su nguy†n có thã trß thành mùt trng thá» tâm lý

"tham" təc mong mu†n gÓm thâu vã cho mình, gia ình mình, ng°Ýi thân

mình, hay mùt trng thá» tâm lý "vã tha" mong cho ng°Ýi khác, chúng

sanh °ãc iã»u lã»i ích, an lç và h†nh phúc. Nói cách khác, b†n thân cã» sñ cã»su

nguy†n mang tính cách trung tính vã ph°ng di†n ã» éc. Tính ch†t ã» éc cã»

cã»su nguy†n °ãc xác Ęnh t†t hay x†u tùy thuÙc vào mác tiêu cã» nó cing nh° hç

quē cã» nó diã»n ra Ñi vÙi Ñi t°ãng °ãc mong cã»su. Nç»u các °Úc mong cã»su

nguy†n h°Úng vã t° lã»i, t° hũu, cho cái ta và cái ta sß hũu thì cã»su nguy†n

trong tr°Ýng hã»p này là mùt lòng tham, Óng ngh)a vÙi tham ái (patthanà

vuccati ta.nhà,ã» tác

ph©mMahãã» Nidesaã» I.

316-37). Nói cách khác, cã»su mong nhing iã»u x†u xa cho mác tiêu vã k-, t° hũu,

thì cã»su nguy†n s½ Óng ngh)a hay mang tính ch†t cã» lòng tham (patthana

lakkha.no lobho,ã» tác

ph©mã» Nettippakara.na,tr.27).

Ng°ãc lç, các °Úc mç m°a hòa gió thu-n, nông dân °ãc mùa, †t n°Úc hòa bình

và thç giÙi hçt chçn tranh là các sñ mong cã»su "thi†n" (kusala)

vì tính cách vã tha cã» mác tiêu mong °Úc. P ã»y, sñ cã»su nguy†n h°Úng çn phúc

lã»i và h†nh phúc cã» ng°Ýi khác, mong iã»u vui và an lành çn vÙi xã hÙi loài

ng°Ýi, hoàn toàn không có bóng dáng cã» lòng vã k-, tóm thâu vã cho mình. MÙt °Úc

nguy†n nh° v-y là °Úc nguy†n chánh áng và mang tính cách thi†n ích.

II. Cã»su nguy†n th†p

kém và cã»su nguy†n cao th°ãng

Nh° vĩa trình bày, b†n ch†t ã»

éc cã» cá»su nguy†n s½ °ãc phân Ęnh tùy theo ý t°ßng hay chç tâm mong °Úc cã»

ng°Ýi cá»su nguy†n. Nç»u Ñi t°ãng và mác tiêu cã» mong °Úc °ãc phân ra t†t và x†u

thì cá»su nguy†n hay °Úc nguy†n cing theo ó °ãc phân thành 2 loji: th†p kém và

cao th°ãng.

Cã»su nguy†n th†p kém là lòng

mong °Úc nhĩng iÁu bñt chính, nhĩng gì có hị cho nhān quşn, xā hÙi, nhĩng gì i ng°ác lịi lāi ích cça sñ òng. MÙt °Úc muñn giçt ng°Ýi (dù là k» thù), c°Úp ojt tài sEn cça ng°Ýi khác, chiçm ojt vā/chÓng ng°Ýi khác, lēa £o ng°Ýi khác b±ng lÝi nói v.v. là nhĩng °Úc muñn thñp kém vÁ jo éc. Nhĩng cşu nguyÇn cho chiçn tranh x£y ra, cho ng°Ýi khác b£ giçt chçt, bÇnh t-t, tán gia bji sEn, cho nhĩng món lāi lÙc bñt chānh, phi pháp cho mình, gia ình mình, ng°Ýi thân mình, cÙng Óng mình, xā hÙi mình và ãt n°Úc mình v.v. Áu là nhĩng thē cşu nguyÇn hay °Úc muñn trái lịi vÙi sñ phát triĀn jo éc bEn thân và cÙng Óng, do ó °ác xem là các °Úc muñn hay cşu nguyÇn thñp hèn. Có nhiÁu lÝi cşu nguyÇn xñu ā trñ thành nhĩng lÝi nguyĀn rça, trừ »o, th° çm, Ā hị ng°Ýi khác. Có lÝi cşu nguyÇn phEn ánh thái Ù bñn x»n, v£ k÷, cá nhān và không tùy h÷ vÙi thành công và hịnh phúc cça ng°Ýi khác. Tñt c£ nhĩng °Úc nguyÇn nh° v-y Áu thuÚc thñp kém, và không có giá trĒ jo éc.

Cşu nguyÇn cao th°āng, trái lịi phát xuñt tē ãm lòng vô ngā, v£ tha, tē tình th°ing không phân biÇt giÙi tính, giai cñp xā hÙi, không phân biÇt thân sĩ, bjn thù, chĒ vì mang lịi lāi ích, phúc lāi và niÁm an vui cho ng°Ýi khác v.v. Đó là nhĩng cşu nguyÇn hay °Úc muñn thiÇn và jo éc. Nhĩng °Úc muñn cho chiçn tranh chñm dēt, không còn cEnh máu Ō, không còn cEnh sát hị con ng°Ýi, Ùng v-t và môi tr°Ýng; nhĩng °Úc muñn cho hịnh phúc ôi léa cça k» khác °ác lāu bĀn, cEnh chia r», phân hóa trñ nên oàn tǎ, liên kçt nhau; nhĩng °Úc muñn cho míi ng°Ýi có công n viÇc làm Ōn Ēnh, không ai c°Úp bóc sęc lao Ùng và tài sEn cça ai, míi ng°Ýi th°ing yêu, ùm bíc và giúp á nhau v.v. là nhĩng °Úc muñn hay cşu nguyÇn cao th°āng, và có giá trĒ jo éc.

Theo lÝi Ph-t dįy, có nhiÁu nguyên nhān d«n çn các °Úc muñn hay cşu nguyÇn thñp kém và cao th°āng. Trong bài kinh nói vÁ các hịt giñng tâm thuÚc bÙ T ng Chi (A. V. 213) éc Ph-t °a ra m°Ýi nguyên nhān sĀu xa d«n çn các °Úc muñn và cşu nguyÇn thñp kém. M°Ýi nguyên nhān ó là: (1) quan niÇm sai lşm, (2) t° duy sai lşm, (3) lÝi nói sai lşm, (4) hành vi sai lşm, (5) l-p nghiÇp phi pháp, (6) n x lñc sai lşm, (7) chú tâm sai lşm, (8) thiĀn Ēnh sai lşm, (9) kiçn thēc sai lşm, (10) tñ do sai lşm. M°Ýi nguyên nhān này thñc chñt có nguŌn gñc sĀu xa tē quan niēm sai lşm. Chính "quan iĀm" là chç nāo cça nh-n thēc và hành Ùng. MÙt khi nh-n thēc sai thì hành Ùng trñ nên nguy hị cho jo éc và phúc lāi cça ng°Ýi khác. Ví dǎ khi mùt ng°Ýi nào ó nh-n thēc sai lşm r±ng giçt ng°Ýi, c°Úp cça, quan hÇ tình dác phi pháp, nói láo Ā lēa gjt ng°Ýi, uñng r°āu, hút thuñc và n chji xa xĒ, là không có hị hay không trái vÙi nguyên t°c jo éc c n bEn cça xā hÙi loài ng°Ýi, thì ch°c ch°n r±ng ng°Ýi ó không nhĩng có nhĩng °Úc muñn xñu ác, tŌn hị tha nhān và xā hÙi mà còn có thĀ có các hành vi bñt thiÇn, Ā em vÁ lāi ích v£ k÷ cho bEn thân mình. Trong tr°Ýng hāp này, ng°Ýi cşu nguyÇn hay có °Úc nguyÇn thñp kém s½ bñt chñp lu-t pháp, làm nhĩng iÁu bñt chính, tŌn hị cho jo éc xā hÙi. Do ó, Ā ch-n éng các cşu nguyÇn hay °Úc muñn xñu xa ó, tr°Úc nhñt và hịn bao giÝ hçt, chúng ta nên phát triĀn quan iĀm chān chānh (sammā-di.t.thi). Nói cách khác, quan iĀm chān chānh là şu mñi cça tñt c£ hành vi jo éc em lịi lāi ích cho bEn thân và tha nhān.

Cing trong bài kinh trên, éc Ph-t trình bày 10 nguyên nhān cça °Úc muñn hay cşu nguyÇn cao th°āng, ó là: (1) quan niÇm chān chānh, (2) t° duy chān chānh, (3) lÝi nói chān chānh, (4) hành vi chān chānh, (5) l-p nghiÇp chān chānh, (6) n x lñc chān chānh, (7) chú tâm chān chānh, (8) thiĀn Ēnh chān chānh, (9) kiçn thēc chān chānh, (10) tñ do chān chānh.

Quan niÇm chān chānh °ác xem là yçu tñ d«n şu cça chín loji chān chānh còn lịi. Theo lÝi Ph-t dįy, quan iĀm chān chānh là cái nhìn vÁ con ng°Ýi và sñ v-t d°Ùi ánh sáng cça nguyên lý duyên khñi hay t°ing thuÚc, không có mùt nguyên nhān khñi thçy, sanh ra muôn v-t. Quan niÇm nh° v-y ánh Ō hoàn toàn mùt niĀm tin sai lşm vÁ mùt ãng tjo đñg, sanh ra sñ hà vi trá do ó n-m lñy cán cân th°ßng phjt jo éc con ng°Ýi. Ng°Ýi

có quan niệm chân chánh s½ làm chệch thân mình, không than trách về những ai khổ khách quan, vì nhân thế rõ ràng nguyên nhân của nó là những hành vi tham lam, sân hận, si mê và tham ái trong hiện tại hay trong quá khứ. Người có quan niệm chân chánh cũng nhìn thấy các phương diện khác của cuộc đời là trạng thái hình phúc và an lạc do bóng hoàn toàn các khổ đau tâm sinh lý. Đã vậy các an lạc này, không thể cầu xin một người thần linh ban giáng hay mua một vài bùa, danh vọng, chức sắc, trái lại chính có phát triển chín chắn chân chánh còn lại (nhờ ăn uống trên) mới giúp cho chúng ta có các an lạc và hình phúc thật sự và bền lâu.

Nói tóm lại, nếu một người là những nguyên nhân, là chệch xúc tác, là chệch động cơ, là chủ nhân của những nguyên nhân hay cầu mong kết quả kém thì 10 chân chánh là những nguyên nhân ngược lại, mang lại kết quả an lạc và hình phúc cho mình và người, hiện tại và sau. Người có các đức Ph-t nói riêng, và người mong mỏi tiến bộ các đức nói chung nên phát triển 10 chân chánh để sống an vui trong đời.

III. Khái niệm cầu an và cầu siêu

Đạo Phật không chú trọng đến việc cầu an cầu siêu. Đạo Phật chú trọng hành động thực tiễn. Mọi việc dù trong đời Ph-t có nhiều bài kinh dạy về cách thế nào để các an lạc và hình phúc trong cuộc sống, cũng như cách tu tập để sanh ra thế giới của các đức Ph-t, khái niệm "cầu an và cầu siêu" không những không phản ánh các giáo lý trên mà còn có thể gây hiểu lầm rằng đạo Phật là đạo của cầu nguyện và van xin, dựa vào tha lực.

Về nguyên, khái niệm "cầu an" và "cầu siêu" mới xuất hiện gần đây trong giới Phật giáo Việt Nam. "Cầu an" có nghĩa là cầu an cho một người nào đó các khổ, trong khi "cầu siêu" có nghĩa là "cầu cho người chết các siêu, các sanh ra thế giới của đạo Ph-t."

Như vậy cầu an là sự mong muốn, là ước vọng các khổ, an lạc và hình phúc. Nó không giúp gì cho việc cầu nguyện bình an, tai qua nạn khỏi, như nhiều người vẫn hiểu lầm. Các khổ, tai qua nạn khỏi và sự an lạc nội tâm, theo các đức Ph-t là mục đích phải đạt được. Người sống an lạc, chân chính và tiến bộ trong từng phút giây của hiện tại. Không hoài vọng quá khứ để thoát khỏi thế giới kinh nghiệm đau khổ. Không hoài vọng quá khứ để không lo âu và sợ hãi. Sống một cách sáng suốt, bình đẳng trong hiện tại để không có sự tham lam sân hận. Người sống các khổ như vậy thì lúc nào cũng "an" lúc nào cũng khỏe mạnh, cũng hình phúc, không cầu cầu nguyện và mong mỏi các khổ. Trái lại, nếu chúng ta sống buông lung, sa ngã, bị rơi hiện tại, không làm các giáo lý, trái lại rơi vào con đường mê lầm thì dù có cầu nguyện bao nhiêu cũng không thể an ổn các khổ. Trên tinh thần đó, để tránh hiểu lầm, kinh cầu an nên đổi thành "kinh an lạc."

Cầu siêu là cầu nguyện về việc cầu siêu một người nào đó các khổ thoát hay sanh ra thế giới của đạo Ph-t. Do đó, chỉ "cầu siêu" có thể là hình thức vi tế của việc cầu siêu "cầu siêu" hay "cầu siêu sanh" hay sự hiện "cầu siêu sanh tiến bộ." Như vậy, cầu siêu là cầu nguyện về việc cầu siêu một người nào đó các khổ. Trong các giáo lý Ph-t giáo Bắc tông do đức Phật Thích Ca Mâu Ni dạy, pháp môn tiến bộ, các kinh các tầng vào các tầng và các giáo lý là kinh A-di-đà, kinh Địa Tạng và Vu-lan. Tầng kinh A-di-đà dạy về việc cầu siêu cho người chết như là pháp môn niệm Ph-t thiển "nhất tâm bất loạn" như là giáo lý tiên quyết để

vãng sanh TẾnh ĐÙ, Ấ h°ing linh n°ing theo ó niÇm Ph-t mà vãng sanh. Táng kinh ĐẾa Tjng mÙt m-t nh±m ôn lị công éc hiçu thêo cça bÔ-tát này, m-t khác phát huy và tu t-p m£nh Ắt tâm (Ếa = tâm Ếa). Khi táng kinh này, con cháu cça ng°Yi quá vãng °ác dẾp híc hĩi vÁ hiçu hịnh và còn có cị hÙi Ấ trau dÓi tâm táng cho thuŞn thắc. Đíc kinh Vu-lan Ấ híc hĩi tẼm g°ing báo hiçu -c biÇt cça ngài Mác-kíÁn-liên. Nói chung, các bài kinh trên không chẾ có tác dđng tÑt cho ng°Yi quá cÑ mà hịh hçt làm nh±m giáo dắc cho thân quyçn cça ng°Yi chçt vÁ các ph°ing pháp tu t-p và làm ph°Úc. Theo jô Ph-t, không ai có thÁ siêu Ù cho ai. Không ai có thÁ giẾi thoát cho ai. Sñ cŞu nguyÇn chẾ mang tính cách biÁu t°ãng, thÁ hiÇn tẼm lòng th°ing kính và biçt ân Ñi vÙi ng°Yi quá cÑ, và ß ph°ing diÇn khác nh±m nh̄c cho ng°Yi quá cÑ biçt vÁ quy lu-t sanh tí mà không còn quyçn luyçn thç gian, dÁ dđng ra i hay tái sanh. Do ó, Ấ tránh hiÁu lŞm, thu-t ngĩ "kinh cŞu siêu" nên Õi thành "kinh siêu Ù" hay "kinh siêu thoát."

Nói tóm lị, Ấ °ác séc khĩe

và an lịc, theo jô Ph-t, chúng ta ph£i tu t-p công éc, làm viÇc lành, sÑng tịçt chç, ngç nghẾ n uÑng thích hấp, an trả vào hiÇn tị, lẪy chánh niÇm và sñ tẾnh théc làm ph°ing chđm cça cuÙc sÑng. Đ°ác nh° v-y thì sñ an lịc s½ hiÇn diÇn nh° ng°Yi bịh. Óng hành cça ta trong cuÙc Ýi. T°ing tñ, Ấ °ác siêu thoát, mxi ng°Yi ph£i tñ trang bẾ cho mình các hành trang jô éc khi còn khĩe mịnh, Ấ khi cịh vô th°Yng çn, nh̄m m̄t xuôi tay, nghiÇp thiÇn cça chúng ta s½ d«n d̄t chúng ta tái sanh vÁ c£nh giÙi tÑt hay vãng sanh vÁ c£nh giÙi cça ch° Ph-t. B ãy, không há có yçu tÑt tha lĩc. TẼt c£ tùy thuÙc vào Ýi sÑng jô éc, trí tuÇ và thái Ù sáng suÑt cça chúng ta.

IV. CŞu nguyÇn và kçt qu£

Trong jô Ph-t, cŞu nguyÇn hay

°Úc muÑn dù là jô éc và cao th°ãng cing có giá trẾ rẼt giÙi hịh, ß phịm vi cça ý chí, ché ch°a thÁ hiÇn cả thÁ ß hành Ùng. Đjô Ph-t do ó Á cao chç thuyçt hành vi jô éc có chç ý (cetana) nh° là nÁn t£ng cça các thành công và tojị nguyÇn trong cuÙc sÑng. Nói cách khác, cŞu nguyÇn hay °Úc muÑn dù tÑt 1p çn ãu nçu không có hành Ùng hay éng dđng cả thÁ cing trß nên vô ích. Híc thuyçt hành vi jô éc cça Ph-t giáo trên cị sß này ã óng vai trò quan trđng trong Ýi sÑng jô éc cça con ng°Yi. Đjô Ph-t không dịy ta sÑng vÙi nhđng °Úc muÑn hay cŞu nguyÇn suông, trái lị dịy ta các ph°ing pháp cả thÁ Á biçn niÁm mị °Úc chân chánh và cao 1p trß thành hiÇn thĩc.

Trên tinh thŞn hành Ùng là

quan trđng, °Úc muÑn là phả thuÙc, jô Ph-t ã dịy chúng ta sÑng vÙi mùt thái Ù tñ tin vào các hành thiÇn và jô éc cça b£n thân trong viÇc mang lị hịnh phúc và sñ tojị nguyÇn trong Ýi. MÙt khi hiÁu °ác jô lý nhân qu£ cça Ph-t, ngh)a là hiÁu r±ng không có ai cŞm cân cuÙc sÑng th°Bng phjt, ngoài chính hành vi thiÇn ác cça chúng ta, ng°Yi Ph-t tí không ph£i mẼt thÝi giY Ấ cŞu nguyÇn hay °Úc muÑn này nĩ. Nçu thŞn linh không thÁ giúp °ác hí trong các hành vi bẼt thiÇn nçu có cça hí, thì thĩ hĩi làm sao hí có thÁ céu giúp °ác chúng ta. ThŞn linh và th°ãng ç nçu có cing không sÑng ngoài quy lu-t nhân qu£ t°ing duyên. Do ó, ng°Yi Ph-t tí không dịy gi ph£i trông chY vào mùt quyÁn n ng bẼt th-t cça th°ãng ç, chứa trÝi, m¹ sanh m¹ Ù, éc ông, éc bà v.v. Ng°Yi Ph-t tí ý théc sâu s̄c r±ng, mùt khi ã tịo nghiÇp ác, dù có van xin, chúng ta cing ph£i là ng°Yi g-t hái kçt qu£ au khÔ cça nó. Không ai có thÁ ánh Õ quy lu-t muôn Ýi này. Sau ãy là mùt ojn kinh cho thẼy rõ iÁu ó:

"Nçu ai làm 10 nghiÇp

ác, rÕi mùt quŞn chúng ông Ếo çn cŞu kh©n van xin, thành kính mong r±ng ng°Yi Ẽy s½ °ác sanh thiÇn thú. Sñ cŞu kh©n nh° v-y là vô ích. Làm 10 nghiÇp ác ph£i rịi vào ía xé. Sñ thÁ nh° có mùt ng°Yi qu ng t£ng á vào hó n°Úc, rÕi nhiÁu ng°Yi çn cŞu kh©n van xin cho t£ng á Ẽy °ác nÕi lên. Sñ cŞu kh©n nh° v-y là

vô ích. Vì tưng á, vùi séc n-ng cạ nó, không thã nõi lên, không thã trôi vào bÝ nh° Ýi cŞu kh©n. Cing v-y, tjo 10 nghiÇp ác thì phÿi rji vào la xé "(T°ing ñng IV, 313).

▷ ây Ýi cạ Ph-t nh±m xác

quyçt r±ng hành vi ác và bÿt thiÇn là nguyên nhân gây ra các h-u qu£ khÕ au, mà ng°Ýi ã tjo ra nó phÿi gánh chÿu trong Ýi cạ mình, dù hiÇn tji hay vÁ sau. Séc gia trì và cŞu nguyÇn trong tr°Ýng hãp này không có giá trÿ jø éc nào c£. Bßi 1½, nçu cŞu nguyÇn có kçt qu£ thì ch̄c ch̄c r±ng những ng°Ýi triÇu phú, t÷ phú trên thç gian này phÿi là những ng°Ýi siêu sanh tr°Úc nhÿt, °ác hçt tUi tr°Úc nhÿt, do tián rêng bián bçc cạ hç tung ra trong các buõi cŞu nguyÇn tôn giáo.

Theo éc Ph-t, nhân qu£ là ng°Ýi

th©m phán tuyên án au khÕ cho ng°Ýi ã tjo ra nghiÇp xÿu ác và ban th°ßng hçnh phúc cho ng°Ýi hián l°ing. Vÿ th©m phán này không thã bÿ các hình théc hNi IÙ thç gian tác ùng, ã cÿi en thành trñg, ã trñg án, nh° trong các tr°Ýng hãp cạ pháp lu-t Ýi. Vÿ th©m phán cạ nhân qu£ rÿt công minh, chính xác và không lŞm l«n trong khi phán quyçt nghiÇp báo cạ các hành vi thiÇn ác.

VÁ ph°ing diÇn cŞu nguyÇn hay

°Úc muñn thiÇn, éc Ph-t cing kh³ng Ënh r±ng cŞu nguyÇn vÁ iÁu thiÇn mà không nç lĩc thĩc hiÇn thiÇn cing trß nên vô ích và không có kçt qu£ nào c£. Trong các buõi cŞu nguyÇn cao 1p, th°Ýng ng°Ýi ta mong mõi cho mình nào là có séc khĩe, sñng thĩ, có danh thĩm tiçng tñt, có °ác s̄c 1p, có hçnh phúc v.v. Đéc Ph-t kh³ng Ënh r±ng những thè này không thã do cŞu nguyÇn hay °Úc muñn suông mà có °ác:

"Này các vÿ, có n m

iÁu sau ây không thã do cŞu nguyÇn hay °Úc muñn mà có °ác: (1) tuõi thĩ (àyu), (2) s̄c 1p (va.n.na), (3) hçnh phúc (sukha), (4) danh tiçng (yasa) và (5) sanh cõi trÝi (sagga)." [T ng Chi, A"nguttara Nikàya, III. 47]

Ngh)a là, theo éc Ph-t, muñn

có séc khĩe chúng ta phÿi sñng tiçt ù, thián Ënh, không sa ñm s̄c dác, không r°âu chè, hút sách, siêng thã thao, và ngç nghÿ thích hãp. Muñn có s̄c 1p ta phÿi biçt giĩ gin séc khĩe, n uñng kiêng cí, nghÿ ngji hãp lý, làm viÇc iÁu ù v.v. Muñn có Ýi sñng hçnh phúc ta phÿi làm thiÇn, bĩ ác, tuân thç pháp lu-t, sñng vì lã ích cạ mình và ng°Ýi khác. Muñn có danh tiçng ta phÿi siêng n ng hçc t-p, làm viÇc ch m chÿ, sñng có l°ing tâm, jø éc, c°ing trñc, liêm s), công b±ng, thanh cao, rùng l°ãng giúp á ng°Ýi khác và làm nhiáu viÇc tñt. Muñn sanh cõi trÝi thì phÿi tu nhân tích éc, phát trián 10 hçnh lành, tu thián Ënh, bñ thĩ cúng d°Ýng và làm nhiáu viÇc tẽ thiÇn. Nói chung, tÿt c£ những thè ó không thã do cŞu nguyÇn hay °Úc muñn mà có °ác. ▷ ây, chúng ta thÿy chç ngh)a hành ùng jø éc là ph°ing chãm cạ mùt Ýi sñng hçnh phúc và an lçc theo Ph-t giáo.

Kinh ián Ph-t giáo cing xác Ënh

r±ng mùt Ýi sñng an lçc, hçnh phúc và giÿi thoát không phÿi là hÇ qu£ cạ những °Úc muñn cao 1p mà là kçt qu£ cạ quá trình nç lĩc trau dõi jø éc, thián Ënh và trí tuÇ:

"Mùt ng°Ýi không chú

tâm trong sĩ tu t-p, d«u có khßi lên °Úc muñn °ác giÿi thoát khỏi các l-u ho-c, không còn chÿp thç, °Úc muñn ÿy nhÿt Ënh không °ác toji nguyÇn" (T ng Chi III A, 123. T°ing ñng III, 184).

Nói cách khác các °Úc muñn hay

c§u nguyÇn cao 1p trái vÙi nguyên lý nhân qu£ báo ếng chÉ là mùt sĩ mĩi mòn chÝ
 ãi, vô ích và không c§n thiét, và òi khi còn mang lị sĩ chán ch°Ýng và th¶t
 vÍng:

Vt sĩa nị "sēng"
 con bò cái

Tìm d§u nị thùng cát có n°Ùc

D§u °Ùc nguyÇn cing không thành tñu-- (Kinh Trung BÙ I, 103).

Sĩ giác ngÙ, gi£i thoát hay chéng
 ¯c trong Ph-t giáo là kzt qu£ cça quá trình dày công tu t-p, ch-t Nt phiÁn
 não, l-u ho-c. Sĩ t-n diÇt phiÁn não là cÙi nguÓn cça Niét-bàn, cça ịo qu£ Vô
 th°āng BÓ Á. Nh°ng ó không ph£i là hÇ qu£ cça c§u nguyÇn hay cêu rxi:

"Muñn chéng °āc Vô
 th°āng BÓ Á mà không ojn trē Sát Đìo Dām VÍng, ch³ng khác nào nh° n¶u cát muñn
 thành cịm, dù tr£i qua ngàn éc kiét cing không thÁ nào thành tñu °āc"
 (L ng Nghiêm, VI, 234-242).

Trong quá trình h°Űng ịn gi£i
 thoát cça mĩi hành gi£, Đéc Ph-t ã tuyên bñ là Ngài chÉ óng vai trò cça Đìo
 S° d«n °Ýng, không thÁ ban bñ cho chúng ta kzt qu£ gi£i thoát. Do ó, Á ịt
 chân lý gi£i thoát, chúng ta ph£i là hành gi£ tu t-p, nh° bài kÇ d°Űi ãy, Đéc
 Ph-t ã khuyên:

"Hãy tñ siēng
 trau dÓi,

Nh° Lai chÉ thuyét dịy.

Tñ hành trì thiÁn Ēnh,

Tñ gi£i thoát ác nghiÇp" (Kinh Pháp Cú, kÇ 276)

Sĩ tu t-p trên cị sß nx lĩc cça
 tñ thân còn °āc Đéc Ph-t sánh ví vÙi Ñc £o vĩng ch¯c, chính trên cị sß này
 hoa tĒnh théc s½ nß rÙ, phiÁn não nghiÇp ch°Űng bĒ tiêu trē:

"Hãy tñ làm
 hòn £o,

Tinh c§n g¶p sáng suñt,

Trē c¶u uị: thanh tĒnh.

Địn thánh Ēa ch° Ph-t" (Kinh Pháp Cú, kÇ 236).

Và Đéc Ph-t cing l°u ý chúng
 ta, không ph£i tē Ngài, không ph£i tē ân sçng cêu chuÙc cça Thiên Chúa, không
 ph£i do mùt ai, mà chính do sĩ tñ tu t-p cça chúng ta d«n chúng ta ịn sĩ giác
 ngÙ. Có nh° v-y, sĩ giác ngÙ ¶y mŰi vĩng ch¯c:

"Ch³ng ph£i
 n°ịng ng°Ýi khác,

Mà یت °ác Niét-bàn,

Do tñ iÁu, tñ n°ing,

Mà ích ین kiên cÑ " (Kinh Pháp Cú, kÇ 323).

Do ó, ng°Ýi Ph-t tí khi n̄m vñg
nguyên lý nhân qu£ nghiÇp báo là cán cân th°ßng phít chính xác, công b±ng, nên
không hoài công nhúc séc mong ãi, vñg c§u. Trái lị, khi làm xong bñt kó viÇc
thiÇn nào, hí trß nên th£n nhiên, ung dung, không chÝ ãi kít qu£, vì hí biét
ch̄c ch̄n r±ng kít qu£ tÑt s½ ین, không chóng thì chày. Hai câu thi vô danh
sau ãy cho thýy mÙt niÁm tin chân chánh ó:

Khai trì bñt ãi
nguyÇt

Trì thành tñt tñ lai

Tìm dỄch là:

Đào ao ch³ng ãi
tr ng sao

Khi ao có n°Úc tr ng sao hiÇn vÁ!

Nói tóm lị, c§u nguyÇn có giá
trỄ rñt giÙi hìn trong Ýi sÑng ịo éc cça ng°Ýi Ph-t tí. Ng°Ýi Ph-t tí theo
úng tinh th§n Ph-t giáo là ng°Ýi theo chç ngh)à hành Ùng thiÇn, ché không ph£i
là ng°Ýi chỄ biét °Úc vñg thiÇn. Chính hành Ùng thiÇn quyét Ēnh Ýi sÑng ịo
éc ché không ph£i nhñng c§u nguyÇn hay °Úc nguyÇn chân thành.

V. C§u nguyÇn, phát
nguyÇn và hÓi h°Úng

Trong Ph-t giáo Địi thëa còn
có hai khái niÇm liên hÇ ین c§u nguyÇn là "phát nguyÇn" và "hÓi
h°Úng" hay "hÓi h°Úng công éc." Hai khái niÇm này chéa t£i ý
ngh)à ịo éc rñt cao và ã trß thành nçp sÑng cça các Ph-t tí theo truyÁN thÑng
B̄c tông hay Địi thëa.

Trong nhiÁu tr°Ýng hãp nh°
chúng ta chéng kiçn trong cuÚc sÑng, c§u nguyÇn th°Ýng ph£n ánh thái Ù tâm lý
mong c§u hay mong ãi nhñng lãi ích hay hìn phúc cho b£n thân mình, gia ình
mình, ãt n°Úc mình. Dù là các °Úc muÑn hay mong mĩi thiÇn, nó cing th°Ýng xoay
quanh cái ta, vì cái ta, dù nhĩ hay lÚn. Nó có thÁ mang dáng dñp cça vỄ k÷,
trong sñ sâu kín nhñt cça tâm hOn. Ng°Ýi ta th°Ýng c§u nguyÇn cho ng°Ýi thân
mình, ché ít ai ngh) ین viÇc c§u nguyÇn nhñng iÁu tÑt lành cho k» thù mình,
cho nhñng ng°Ýi hãm hị mình. Thái Ù tâm lý này giÙi hìn vào ng°Ýi thân, ng°Ýi
làm tÑt cho mình, ng°Ýi có ân ích vÙi mình ã trß thành thói quen và t-p khí cça
chúng sanh nhiÁu Ýi.

Các b-c bÓ-tát cça Ph-t giáo
thì khác h³n. Các ngài không còn thái Ù nh-n théc l-p c°Úc trên thân sị. Đñi vÙi
các ngài, tñt c£ chúng sanh là thân b±ng quyçn thuÚc tē nhiÁu Ýi kiçp trong
quá khé. Chúng ta ã tēng là cha m¹, anh em, bìn bè, thân thuÚc, vã chÓng cça

n nhau trong chuỒi dài vô thỵ cạ sanh tí. Tình th°ing thân quyên và Óng loji không thÁ ng n c£n °ác các ngài. Lòng tề bi cạ các ngài ã siêu v°at ranh giƯi cạ bẾ thí, ta ng°Yi, thân sị, thù bìn, mà còn trỂ rỪng ỉn các loài Ủng v-t và cây cỉ, côn trùng. MÙt tình th°ing vô bÝ bỉn nh° v-y ã thức giác các ngài không sỦm chếng ỉc ịo qu£ vô th°ang bÓ- Á Ấ cếu Ủ chúng sanh ang au khỔ trong ba cõi.

Địo lý bÓ-tát ã dịy ng°Yi Ph-t tí mß rỪng tình th°ing và trí tuÇ ỉn vƯi míi ng°Yi và míi loài. MÙt khi dẏn thân trên con °Yng bÓ-tát, ng°Yi Ph-t tí tr°Úc nhẏt phỂi biỈt "phát tâm." Sñ phát tâm bao gỒm 2 b°Úc: tr°Úc nhẏt là phát tâm giác ngỦ nh° Ph-t và bÓ-tát (phát bÓ- Á tâm) sau ó là phát tâm Ủ chúng sanh. Phát tâm Ủ chúng sanh chính là "phát nguyÇn" cạ ng°Yi híc theo hịnh bÓ-tát. Phát tâm giác ngỦ là mÙt quá trình tĩ tu, tĩ Ủ. Phát tâm Ủ chúng sanh và quá trình lãi tha, và cếu Ủ tha nhân. Hịnh bÓ-tát bao trum tĩ Ủ và Ủ tha, chóa ñng Ỗ ị nhân hịnh và qu£ chếng.

Ngoài ra, ng°Yi Ph-t tí còn phỂi biỈt hỒi h°Ủng công éc tu t-p cạ mình ỉn vƯi tẏt c£ chúng sanh trong ba cõi sáu °Yng. Nừu phát tâm giác ngỦ và phát nguyÇn Ủ sanh là nhĩng tẏm lòng vì ịo cao c£, vì th°ing xót chúng sanh thì hỒi h°Ủng công éc là mÙt thÁ hiÇn cả thÁ cạ tẏm lòng giác ngỦ và bao la ó. Ngh)a là, ng°Yi Ph-t tí tu t-p không phỂi vì cho mình mà cho ng°Yi, thành qu£ giác ngỦ và công éc thu hoịch °ác không phỂi Ấ dành riêng cho mình, mà còn san s» Áu cho chúng sanh. Chia s» công éc nh° v-y chính là làm cho tâm mình giác ngỦ, làm cho tình th°ing trß nên siêu v°at biên giƯi, thYi gian và không gian.

Nói mÙt cách khác, ng°Yi Ph-t tí hiẤu rõ ịo lý cạ éc Ph-t s½ không còn cşu nguyÇn mang tính chẏt "thu h'p" lãi ịc cho b£n thân mình, gia ñnh mình, quNc gia mình, mà hịnh hỈt, phỂi biỈt phát nguyÇn Ấ "mß rỪng" tẏm lòng ra, h°Ủng ỉn lãi ịch cạ ng°Yi khác và tẏt c£ chúng sanh; Ấ có nhĩng hoịt Ủng cả thÁ, giác ngỦ mình và ng°Yi. Tình c£m vỄ k÷ và mang tính giƯi hịnh cạ "cşu nguyÇn" ã °ác tình th°ing cạ "phát nguyÇn" thay thỈ. Phát nguyÇn giác ngỦ Ấ tĩ Ủ. Phát nguyÇn hỒi h°Ủng công éc cho tha nhân và chúng sanh là Ủ tha. Đây là hai -c tính thay thỈ hoàn toàn nhĩng cşu nguyÇn và °Úc muNn có tính cách hịnh cuÚc.

Không có gì cao 1p cho b±ng khi ng°Yi Ph-t tí làm bẏt kó viÇc thiÇn gì không phỂi chẾ cho mình, vì mình, mà còn cho ng°Yi khác, vì ng°Yi khác và nói rỪng ra là tẏt c£ chúng sanh. Sñ nghiÇp cing nh° mắc tiêu lỦn nhẏt cạ ng°Yi Ph-t tí là h°Ủng ỉn sñ giác ngỦ chính mình và chúng sanh. Sñ phát nguyÇn và hỒi h°Ủng công éc cạ ng°Yi Ph-t tí cing không ra ngoài mắc tiêu giác ngỦ trĩn v'ñ, ngh)a là cùng nhau tu hành và thành Ph-t:

NguyÇn em công éc này

H°Ủng vÁ kh'p tẏt c£

ĐÇ tí và chúng sanh

ĐÁu trĩn thành Ph-t ịo.

VI. KỈt lu-n

Nh° v-y, ịo éc cạ ng°Yi Ph-t tí không chi n±m ß nhĩng hành vi ịo éc cho b£n thân, mà co n cho xã hỦi loài

ng°Ýi và các loài ùng v-t. Mặc tiêu ịo éc rÙng rãi nh° v-y rõ ràng không thÃ phát sanh tẽ °Úc muNn ịn thu§n, mà ph£i phát xuýt tẽ tẽ nh-n théc giác ngÙ cả thÃ, hành ùng lãi tha cả thÃ, Ấ týt c£ chúng ta và chúng sanh cùng tẽng b°Úc h°Ủng ịn và thành tñu con °Ýng và ịo qu£ giác ngÙ, v°ất thoát v)nh viAn au khÕ.

Đây chính là iẤm khác biỢt

c n b£n nhýt và quan trính nhýt, giĩa ịo Ph-t và các tôn giáo khác, không nhĩng vÁ ý ngh)a c§u nguyỢn mà còn ß tính chýt vỄ tha, vô ngã bao la trong hành vi ịo éc và thiỢn ích cợa ng°Ýi Ph-t tí trên con °Ýng tu t-p hịnh bÕ-tát: phát tâm giác ngÙ, phát nguyỢn ù sanh, tu t-p công éc và hÕi h°Ủng công éc ó ịn muôn loài, cNt chẾ Ấ giác ngÙ cho mình, ng°Ýi và týt c£ chúng sanh./.